

Elżbieta Jeżewska

Afrodyta i Adonis

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 25, 341-343

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

widniejsze sygnatura malarza znacząca zakończenie prac malarskich co do dnia: *Franciszek Streitt malował w Tomaszowicach 5 Grudnia R. P. 1865*. Portret jest typowy dla akademickiej szkoły krakowskiej XIX wieku, postać została oddana realistycznie, mocny światłocień modeluje ją wydatnie, a równocześnie wyraziście oddane są szczegóły stroju osoby i wielu przedmiotów gabinetowego wnętrza wokół modela.

Józef Konopka zasługuje na uwagę. Syn ziemianina Tadeusza i Antoniny z Podlewskich był absolwentem znanych krakowskich szkół: Gimnazjum św. Anny, Liceum św. Barbary, następnie Wydziału Filozoficznego i Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pracował w Sądzie Najwyższym Rzeczypospolitej Krakowskiej. Był także posłem na sejm (zabór austriacki) i publicystą. Jako „syn Ziemi Krakowskiej” pasjonował się historią Polski i etnografią (gościł Oskara Kolberga). Jego obywatelska postawa i zainteresowania intelektualne mają odbicie na prezentowanym portrecie. Widzimy go w polskim stroju patriotycznym z ozdobnym pasem przy szabli, z sygnetem, w gabinecie własnego dworku w Tomaszowicach koło Modlnicy (okolice Krakowa), pełnym książek, z okazałym zegarem, przy kronice *Jan III* [Sobieski].

Obraz brał udział w wystawach muzealnych o znaczeniu ogólnopolskim, m.in.: *Tempus tene. Zegary mechaniczne w Polsce* w Muzeum Okręgowym w Toruniu w 2000 – ze względu na wspomniany motyw zegara w tle portretu; *Artyści ze szkoły Jana Matejki* (ekspozycja uwzględniała historię krakowskiej SSP) w Muzeum Śląskim w Katowicach w 2004, a ostatnio (2009) w Muzeum Narodowym w Krakowie w ekspozycji *Sarmatyzm. Sen o potędze* i opublikowany w katalogach tych pokazów.

Elżbieta Jędruska

LITERATURA:

Polski Słownik Biograficzny 1967/1968, s. 568-569

A. Oborny, *Kronika muzealna 1978. Nowe eksponaty (...)*. Konopka Józef; *Malarstwo*, w: Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach, 12: 1982, s. 408; K. Jarmuł, *Artyści ze szkoły Jana Matejki*, [katalog wystawy Muzeum Śląskiego w Katowicach], Katowice 2004, s. 181; *Tempus tene. Zegary mechaniczne w Polsce* [katalog wystawy Muzeum Okręgowego w Toruniu], Toruń 2000, kat. B-33, il.; *Sarmatyzm. Sen o potędze* [katalog wystawy Muzeum Narodowego w Krakowie];

Red. B. Biedrońska-Słota, Kraków 2010, s. 194, il.

AFRODYTA I ADONIS

Malarz nieokreślony – klasycysta (francuski?)

Afrodyta i Adonis, przełom XVIII/XIX w.

Olej / płótno, 200x146 cm

MNKi/M/1735

Il. 2. *Afrodyta i Adonis*

Tematyka mitologiczna chętnie podejmowana była przez artystów europejskich od Renesansu, w kolejnych nurtach klasycyzmu była także popularna. Dzieje bogów i herosów greckich oraz rzymskich wiązano z bieżącymi, ale ważnymi wydarzeniami politycznymi, lub uwypuklano wątki moralizatorskie – zawsze aktualne.

Prezentowany obraz ukazuje bohaterów greckich mitów: boginię Afrodytę uosabiającą zmysłową miłość, urodę oraz żywotność, Erosa jako dziecię – „bożka przedwiecznego”, którego strzały miłości, jak wiercono, uszczęśliwiały zakochanych, ale potrafiły także ranić serca i powodować dramaty; oraz boginię Persefona panią podziemi, małżonkę Hadesa i Adonisa, cypryjskiego urodziwego i łagodnego królewicza zrodzonego z matki imieniem Myrra z kazirodczego związku i dlatego śmiertelnie zagrożonego ze strony dziada, zarazem ojca Myrry i Adonisa, uratowany i wychowany przez obie wymienione boginie. Adonis, jako młodzieniec stał się ulubieńcem Afrodyty, ale równocześnie ofiarą Aresa, boga wojny został rozszarpany przez „aresowego” dzika. Z krwi młodzieńca wyrosły kwiaty. Ostatecznie Zeus wskrzesił Adonisa pod warunkiem okresowego przebywania młodzieńca u obu wspomnianych bogiń. W ten sposób Adonis stał się personifikacją roślinności odżywającej po zimie, któremu starożytni Grecy poświęcali przydomowe, szybko wschodzące rośliny ozdobne (ogródki Adonisa).

W okresie nowożytnym najczęściej przedstawiano romans Afrodyty z dorosłym Adoniszem. Nasz obraz ilustruje wątek „matkowania” temu chłopcu: moment gdy Persefona wychylająca się z cienia, po jego zimowym „śnie”, przekazuje go Afrodycie, tu zmonumentalizowanej, oświetlonej blaskiem słońca, przybyłej w napowietrznej gondoli zaprzężonej w gołębice, by chłopca zabrać do siebie, bo zakwitają już rośliny wiosenne. Adonis ułożony jest przy krzewie, którego liście przypominają mirrę.

Ten okazały wielobarwny obraz o wyrazistej klasycystycznej formie (po konserwacji w muzeum), wystawiony został na dwóch ekspozycjach czasowych naszego muzeum: *Motywy mitologiczne w sztukach plastycznych (...)* ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach i Muzeum Pałacu w Wilanowie w 2006 roku oraz na jubileuszowej *Najcenniejsze zabytki Muzeum Narodowego w Kielcach* w 2008 roku, a obecnie „wita” odwiedzających *Galerię malarstwa polskiego i europejskiej sztuki zdobniczej*.

Elżbieta Jędruska

LITERATURA:

Motywy mitologiczne w sztukach plastycznych... [katalog], Kielce 2006, poz. 4; *Najcenniejsze zabytki Muzeum Narodowego w Kielcach...* [katalog], Kielce 2008, kat. I/139, XII/5, il. s. 375

PEJZAŻ ZIMOWY Z KOŚCIÓŁKIEM

Franciszek Kostrzewski (1826-1911)
Pejzaż zimowy z kościółkiem, 1857
Olej / płótno, 64x86 cm
MNKi/M/218

Il. 3. *Pejzaż zimowy z kościółkiem*